DOI: 10.7816/idil-02-07-03

STANISŁAW IGNACY WITKIEWICZ'IN FELSEFİ ANLAYIŞI TEMELİNDE VARLIK VE SANATSAL YAPIT ARASINDAKİ İLİŞKİ

Okt. Seyyal KÖRPE [1]

ÖZET

20. Yüzyıl Polonya edebiyatının seçkin temsilcilerinden biri olarak kabul edilen Stanisław Ignacy Witkiewicz 24 Şubat 1885-18 Eylül 1939 tarihleri arasında yaşamıştır. Witkiewicz'in üslubundaki özgünlük edebiyat tarihçileri ve eleştirmenler üzerinde ilgi uyandırmaya devam etmektedir. Witkiewicz, sanatsal bir yapıtın bireye varoluşun gizemini duyumsatarak kendini gerçekleştirme olanağı vermesi gerektiği düşüncesini savunmuştur. Sanatsal yapıtların özünü ve anlamını tanımlamak amacıyla ortaya atmış olduğu kuramını "Arı biçim kuramı" olarak adlandırmıştır. "Arı biçim kuramı" doğrultusunda oluşturulan yapıtlara her birey özgün bir anlam kazandırabilecektir. Yapıtlarında öz benliğini, hayal gücünü ve yaratıcı düşünme yeteneğini yitirmiş olmanın bireye getirdiği yabancılaşma duygusuna ve bunun sonucunda ortaya çıkan makineleşmiş insan topluluklarına dikkat çekmiştir. Witkiewicz, Avrupa kültürlerinin olumsuz etkisi ve ulusun kendi öz değerlerine yeterince sahip çıkamaması sonucunda Polonya'yı bekleyen kültürel yozlaşma sürecinin olası sonuçlarını gün ışığına çıkarmak istemiştir.

Anahtar Kelimeler: Polonya, yabancılaşma, arı biçim, Witkacy, zakopone stili.

[1] İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Leh Dili ve Edebiyatı Bölümü, seyyal.korpe@gmail.com

THE RELATIONSHIP BETWEEN BEING AND ART ARTWORK ON THE BASIS OF PHILOSOPHICAL APPROACH OF STANISŁAW IGNACY WITKIEWICZ

ABSTRACT

Stanisław Ignacy Witkiewicz who is acknowledged as one of the outstanding representative of Polish literature in the 20th century lived between the dates 24 February 1885 – 18 September 1939. The originality of his style continues to arouse interest on literary historians and critics. Witkiewicz advocated the idea that an artwork should give the person the opportunity for self-realization making him feel of the mystery of existence. The theory which was created by him in order to understand the essence and meaning of the artwork is named the theory of "Pure form". The artworks created by the theory of pure form are given original meaning by each person. By his works he drew attention to the sense of alienation which comes to a person due to the loss personal reality, power of imagination and creative thinking and to the mechanized human communities which have been formed as a result of this situation. He tried to enlighten the possible outcomes of the cultural degeneration which has waited for Poland as a result of negative impact of European culture and ignore of the self values.

Keywords: Poland, alienation, pure form, Witkacy, zakopane style.

I. Witkacy'nin Sanatsal Bakışının Temelleri

Stanisław Ignacy Witkiewicz 24 Şubat 1885-18 Eylül 1939 tarihleri arasında yaşamıştır. Sanatçının doğum tarihi dikkate alındığında İki Dünya Savaşı arası dönemin başlangıcında yaşamöyküsünün sunduğu ayrıcalıkla ilk yapıtlarını veren kuşağa ait olmadığı akla gelir. Aslında Witkiewicz Birinci Dünya Savaşı öncesinde de yapıtlar ortaya çıkarmış, ancak bunlardan hiçbirini bastırmamıştır. Bir sanatçı olarak adını duyurmakta gecikmesi savaş sonrası yıllarda Polonya edebiyatında ve estetik bilincinde gerçekleşen değişimler ve bunun sonucunda yaşanan olağanüstü yaratıcılık patlamasıyla ilişkilendirilebilir. Savaş öncesi yılların sanat ve edebiyat alanında yeniliklere olanak vermediği, sanatçıların ancak bağımsızlığın kazanılmasının ardından bu şekilde bir şansı yakalayabilmiş olduğu gerçeği göz önüne alındığında bu gecikmenin nedeni daha iyi anlaşılacaktır. Bunun yanı sıra nişanlısının 1914 yılında bilinmedik bir nedenden ötürü intihar etmesi sonucunda yaşadığı düş kırıklığı, aynı yıl kendini toparlamak için gerçekleştirdiği Avustralya gezisi, savaş sırasında çarın ordusunda görevli bir subay olarak Rusya'da bulunduğu birkaç yıl ve devrim deneyimleri sanatçının dünya görüşünü ve hayal gücünü büyük ölçüde etkileyen olaylar arasında yer almaktadır. (Nasiłowska, 2008:108)

Yapıtlarının bir kısmının, özellikle de kendince diğerlerinden daha fazla önem verdiklerinin altına "Witkacy" takma adıyla imza atan Stanisław Ignacy Witkiewicz'in sıra dışı kişiliğinin oluşmasında babası Stanisław Witkiewicz'in etkisi olmuştur. Yazar, eleştirmen, toplumsal-işçi, ressam ve Polonya mimarisinde zakopone stili (styl zakopiański) modasının yaratıcısı olarak tanınan Stanisław Witkiewicz, oğlunun güzel sanatlara ve dramaturgiye olan ilgisini henüz çocukken ortaya çıkardığı çalışmaları sayesinde kolayca fark edebilmiştir. Ancak Witkiewicz'in sanat anlayışı kendisini ulusal, siyasal ve toplumsal sorunlar üzerinde düşünmeye yönlendiren babasının beklediğinden oldukça farklı bir biçimde gelişmiştir. Witkiewicz her şeyden önce sanatsal biçimler ve çağın sanatçı algısında ciddi sorunlar olduğuna yönelik düşüncelerini keşfetmiştir. Büyük usta babasının pozitivist düşünceyle ilişkili geleneksel sanat anlayışından uzak bir bakış açısı benimsemiştir. Onun düşünsel çizgisini en iyi biçimde yansıtan sanat akımı modernizm olmuştur. Witkiewicz'in felsefi düşünceleri 1920 ve 1930'lu yılların mondernizm anlayışı doğrultusunda gelişmiştir. Bilindiği gibi Stanisław Przybyszewski kuşağı Genç Polonya Döneminde "sanat için sanat" sloganı eşliğinde saf sanat anlayışını savunarak büyük kitleleri etkisi altına alabilmiştir. Sanatsal yapıtın özerkliği, örnek olma ve öğretme yükümlülüğünden arınması gerektiği düşüncesini kabul ettirmek için çabalamayı sürdüren bir sonraki kuşak ise 20. yüzyıl avangardları olmuştur. Witkiewicz de benzer şekilde sanatsal bir yapıtın alıcısını metafizik boyutta varoluşun sırrını yaşatmak suretiyle etkilemesi gerektiğini düşünüyordu. (Nasiłowska, s:111)

İki Dünya Savaşı arası dönemin en başarılı bilimsel çalışması olarak kabul edilen Kazimierz Irzykowski'nin "İçerik Savaşı" (Walka o treść) adlı yapıtının Witkacy'nin estetiğine karşı bir düşünce savaşı olarak ortaya çıkmış olması, sanatçının dönemini ne derece etkilediğini kanıtlamaktadır.

Oldukça geniş bir okuyucu kitlesini etkilemiş olmasına karşın Witkacy'nin düşünceleri yaşadığı dönem içinde yeterince önemsenmemiş, ancak yapıtlarında öne çıkan tuhaf ve karmaşık nitelikte bir umutsuzluk duygusu, keskin zekâsı ve soytarılığı ile ilgi çekmiştir.

Sıra dışı ve çok yönlü kişiliği ile dikkat çeken Witkiewicz, sanatsal etkinliklerinde tutkulu tarzıyla ayırt edilmiştir. Witkiewicz yapıtlarıyla günümüzde de tartışma konusu olmaya devem etmektedir. Dahası sanatçıya ilişkin halen birbirinden farklı yorumlar doğmaktadır. Witkiewicz toplumsal bir önder ya da yıkılmakta olan bir uygarlığın şairi olarak da tanımlanabilir. Sanatçı, sıklıkla yaşam üzerindeki boyutları giderek genişlemekte olan demokratikleşme ve mekanikleşme sürecinin bir anlamda mutlu, ancak son derece sıradan ve robotlaşmış insan türlerinin oluşmasına yol açtığına ilişkin görüşlerini öne sürmüştür. 1919 yılında ortaya çıkan "Resimde yeni biçimler ve bundan doğan anlaşmazlıklar" (Nowe formy w malarstwie i wynikające stąd nieporozumienia) başlıklı çalışmasında "Geleceğin insanları ne hakikate, ne de güzelliğe gereksinim duymayacaklar; onlar yalnızca mutlu olacaklar, ne var ki bu ruhsuz mekanik yaşantının diğer yüzü korkunç bir can sıkıntısı olacak"(Schielmen) sözleriyle gelecek kuşağı bekleyen kültürel ve ahlaki yozlaşma tehlikesinin altını çizmiştir. Witkiewicz, özgün düşünce tarzıyla, zamanın sanat anlayışına, bireyselliği yok etme çabalarına, metafizik düşünce biçiminin ortadan kaldırılması eğilimlerine bir ölçüde de olsa son vermeyi başarmış bir sanatçıdır.

Devrim sözcüğü Witkiewicz'i yalnızca dehşete düşürmüş, devrimin ahlaki doğruluğa hizmet ettiği düşüncesini her koşulda yadsımıştır. Witkiewicz'in üzerinde tartıştığı temel konulardan biri bireyin amaçları ile toplumun amaçlarının irdelenmesi olmuştur. Witkacy'ye göre söz konusu insan türü olduğunda bireysel amaçlarla toplumsal amaçların birbiriyle örtüşmesi olanaksızdır. İnsan uyumlu bir toplumsal yapının oluşmasına katkı sağlamak adına en temel ihtiyaçlarını terbiye etmek, doğasında var olan çelişki ve karmaşaları görmezden gelmek, bunlara hükmetmek zorundadır. Başka bir deyişle dünyaya geldiği andan itibaren bireyi bekleyen en önemli görev olabildiğince toplumsallaşmaktır. Sanatçı yapıtlarında insanlığı varoluşun sırrından uzaklaştıran mekanik dünyaya karşı bireyin ruhsal yaratıcılığının ve gelişiminin önemsenmesi gerektiğine ilişkin düşüncesini savunmuştur. Witkiewicz insanın kendi yaratıcılığını ortaya çıkarmak, maskelerinden arınmak, algılarının açılmasını sağlamak için pek çok narkotik madde

kullanmakta olduğunu, bunun sonucunda cinsel sapkınlık, delilik ve suç işlemeye eğilim gösterdiğini öne sürmüştür.

II. **Witkiewicz'in Varlık Bilim Sistemi**

Varlıkbilim (Ontoloji) "Gerçekte var olan nedir?", "Varlık nedir?", "Madde nedir?" ve "Varlığın özellikleri nelerdir?" sorularına yanıt arayan bir felsefe alanıdır. Varlığa ve varlığın özelliklerine ilişkin soruları yanıtlama çabaları Descartes'in "Düşünüyorum, öyleyse varım" sözü tarzında felsefenin temelini oluşturan düşüncelerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Witkacy kendi varlıkbilim sistemini kurarken "içe bakış" ve "iç gözlem" yöntemiyle kişilerin kendi yaşamsal görüşlerini keşfetmelerini esas almıştır. Böylece kişi kendi ideasını kesin olarak bilme olanağına elde edecektir.

> Ben kendimi akıp giden zamana, art arda edindiğim deneyimlere karşın bir birey, bir kimlik olarak duyumsarım. Kendimi özel, kendine has özellikleri olan bir birey olarak algılarken, diğer varlıkların da kendine haslığını ve ayırt edici özelliklerinin var olduğunu kabul ederim. (Floryńska, 2004)

Teklik ve çokluk antimonları[2] Witkiewicz'in felsefe sisteminin temelini oluşturur. Dünya tektir; ancak bünyesinde onu oluşturan çok sayıda varlıktan meydana gelmiştir. Bir bütün olarak ebedidir. Dünyayı oluşturan diğer varlıklar ise belli bir zaman dilimi için var olurlar, sınırlıdırlar ve bir dolaşım içinde varlıklarını sürdürürler. İçeriden baktıklarında kendilerini, kendine yeten varlıklar olarak algılarlar, dışarıdan bakıldıklarında ise bütünün parçalarıdırlar. Witkiewicz'in görüşleri, Leibniz, Gottfried Wilhelm'in felsefesine benzer. Ünlü Alman düşünürü Leibniz, 17. yüzyıl düşünürlerinin pek çoğu gibi, felsefesinde Descartes'in töz kavramından[3] hareket etmiştir. Leibniz'e göre dünyanın ve varlıkların temelinde 'monad'lar (tek tek varlıklar, bölünmez özler) vardır. Monadlar kendi kendilerine hareket edebilen, algılayabilen temel varlıklardır. Yalnız monadların özü 'kuvvet' olduğu için, ne bir şekli ne hacmi, ne de parçaları yoktur. Monadlar özünde 'edim' olan ruhsal noktalar gibi düşünülmelidir. Ancak Leibniz'in monadlarınn pencereleri yoktu. Bu nedenle kendilerini dışarıya yansıtmazlardı. Leibniz'in monodları varlıklarını Tanrısal uyuma borçludur. Witkiewicz'in monadları ise psikofiziksel varlıklardı. Bedensel edimleriyle aynı ölçüde ruhsal edimleri de vardı. Witkiewicz bedenle ruhun, aynı anda var olduğunu, ancak aralarında nedensel bir etkileşim bulunmadığını, buna karşılık gelişimleri, özellikleri ve eylemleri arasında kusursuz bir paralellik ve koordinasyon bulunduğu öğretisini savunmuştur. Gerçekçilik ile

[2] Kimyasal bir element
[3] Nesnelerin kaynağı olan varlık alanına verilen ad.

idealizm açısından değerlendirildiğinde Witkacy'nin dünyanın var oluş biçimine ilişkin görüşlerinin daha çok gerçekçiliğin tarafında yer aldığı anlaşılmaktadır.(Floryńska, 2004)

Dünyanın küçük varlıklardan oluşmuş yapısını kavramanın felsefenin temel konusu olduğu bilinir. Witkiewicz'e göre felsefe varoluşa hizmet eden herhangi bir özelliği dış dünyaya uyumlu kılmak amacıyla bütünleştirmek ve bir mutlak haline dönüştürmek yerine sağlam bir varlık felsefesi oluşturma çabasında içinde olmalıdır. Witkacy'ye göre, fizikalizm[4] psikolojizm[5],mantıkçılık[6] ve indirgemecilik[7] gibi monodları bütünleştirme çalışmaları bahsi geçen verimsiz denemeler arasında bulunur.

Witkiewicz'e göre fizikalizm özün varlığını açıklayacak durumda değildi. Psikolojizm ise kişisel tekliği açıklayamıyordu. Matematiksel varlık anlaşılmaz bir biçimde kendini kesin bilginin temeli olarak görüyordu. İndirgemecilik, yani karmaşık sistemlerin daha basit bileşenler içinde çözümlenebileceği kuramını benimseyen girişimlerin hiçbiri konuyu saptırmak suretiyle gerçekten uzaklaşmaktan öteye gidememişti. Bunun yanı sıra çokluk içinde teklik olarak var olma düşüncesinin de var oluş gerçeğini tam anlamıyla açıklayabildiği söylenemezdi. Witkacy varoluşunun sırrının temelinde kişisel teklik, kişisel tekliğin sınırsız varlık karşısındaki sınırlılığı ve insanın buna ulaşabilmesi için edinmesi gereken fizik ötesi deneyimler olduğunu ileri sürmüştür. İnsan bu tür bir deneyimi ancak olağanüstü bir duygu yoğunluğu eşliğinde dünyanın varlığına ve kendi varlığına ilişkin anlam arayışı içine girdiği sıra dışı anlarda yaşanabilirdi. Witkiewicz'in varlık anlayışı tam da bu anlarda felsefesinin, sanat kuramının, ressamlığının ve drama yazarlığının temeli olarak ortaya çıkmıştır.

III.Arı Biçim Kuramı

Varoluşun sırrından doğan fizikötesi huzursuzluk dinin, felsefenin ve sanatın tartışma konusu olmuştur. Ancak Witkiewicz'e göre ne din ne de felsefe varoluş sırrının insanın ruhunda yarattığı huzursuzluğu dindirmek ve zihninde oluşan çelişkileri gidermekte yeterli olamamıştır. Bu durumda insanının ruhsal ve zihinsel dinginliğe ulaşmasını sağlamakta en büyük sorumluluk sanata düşmektedir. Witkiewicz'e göre varoluştan kaynaklanan gizem duygusunu taşıyarak insana kendini gerçekleştirmesi için gerekli olan metafizik huzursuzluk anını yaşatmak

[4] Fizik biliminin dilini bütün öteki bilimlere uygun evrensel bir dil haline getirmek isteyen öğreti.
[5] Felsefi sorunları ancak psikolojinin yanıtlayabileceğini savunan felsefi öğreti
[6] Mantığı her türlü felsefenin temeli sayan öğreti
[7] Karmaşık olay, ilişki veya düzenliliklerin daha basit faktör, ilişki veya düzenliliklerle açıklanabileceğini savunan yaklaşım

sanatsal bir yapıtın temel görevi olmalıdır. Witkacy'ye göre sanatsal yapıt geleneksel kültürün omuzlarına yüklemiş olduğu öğretici, bilgi aktarıcı misyonundan arınmalıdır. Büyük usta sanatsal yapıtların özünü ve anlamını tanımlamak amacıyla ortaya atmış olduğu kuramını "arı biçim kuramı" olarak adlandırmıştır. "Arı biçim kuramı" doğrultusunda oluşturulan yapıtlara her birey özgün bir anlam kazandırabilecektir.

"Resimde yeni biçimler ve bundan doğan anlaşmazlıklar" (Nowe formy w malarstwie i wynikające stąd nieporozumienia, 1919); "Estetik çizgiler" (Szkice estetyczne, 1922) ve "Tiyatro. Tiyatroda Arı Biçim Kuramına Giriş", (Teatr. Wstęp do teorii Czystej Formy w teatrze, 1923) adlı yapıtları Witkiewicz'in "arı Biçim Kuramını" uyguladığı çalışmaları arasında yer almaktadır.

Witkiewicz'e göre sanat dallarının her biri kaynağını aynı çıkış noktasından alır. Müzik ve resim benzer duyguların yoğunluğu eşliğinde oluşur. Aralarındaki tek fark birinin yüklendiği duyguları sessel, diğerinin ise görsel olarak yansıtıyor olmasıdır. Sanatçı şiir ve tiyatro oyunlarının da aynı biçimde oluştuğunu öne sürmüştür. Ancak Witkiewicz roman ve öyküleri aynı sınıflandırma içine almaz. Bunun nedeni yazınsal yapıtların okuyucularına öğüt verme, başka bir deyişle insan topluluklarını belli bir düşünce tarzına yönlendirme kaygısı içinde olmasıdır. Oysaki sanatın görevi her bireyin kendi düşüncesini, kendi algısını, onu diğerlerinden ayıran özelliklerini ortaya çıkarmak olmalıdır. Witkiewicz'e göre sanat bundan önce yaşamsal uyumların yapıtlara yansıması işlevini görmüştür. Çağdaş sanatçı ise yaşamı insanın varoluşuna yönelik tehdit niteliğinde bir çelişkiler bütünü olarak algılamaktadır.

"Arı biçim kuramı" doğrultusunda oluşturulacak yapıtlar içinde uyumsuzluğu, çelişkileri, felaketi, çirkinliği barındırmalıdır. Bunun nedeni doğal ve saf gerçeğin tüm bu özelliklere aynı anda sahip olmasıdır. Toplumsal ilerleme anlamına gelen makineleşme ve teknolojik gelişmeler insanlığı büyük bir felakete sürüklemektedir. Tüm bunlar kuşkusuz insanın metafizik duyguları yaşamayı bir kenara bırakmış olmasından kaynaklanmaktadır. Witkiewicz, "Toplumsal gelişmeye bağlı olarak metafizik duyguların kaybolmasına ilişkin" (O zaniku uczuć metafizycznych w związku z rozwojem społecznym, 1919) başlıklı denemesinde insanoğlunu felakete sürükleyen makineleşmeyi konu almıştır.

Nitekim İki Dünya Savaşı arası dönemde (1918-1939) Avrupa edebiyatının en önemli yapıtlarının ortak özelliği siyasi konularla beslenerek felaketçiliği temsil etmiş olmalarıdır. 20. yüzyılın siyasi gerçekleri önceki yıllardan farklı olarak masal, alegori ve kinaye yerine grotesk biçiminde işlenmiştir. İşçi devrimi ve beyaz ırkın siyasi ve iktisadi etkilerinden kurtulma çabasında olan Çin başta olmak üzere sarı ırk

söz konusu dönemde Avrupa'yı tehdit eden iki büyük güç unsuru olmuştur. Bütün bunlar Moğol saldırılarından bu yana toplumsal bilince yerleşmiş olan korku ve tehlike duygularının uyanmasına yol açmıştır. Böylece derin bir kriz yaşamakta olan Avrupa kültüründe yeni bir süreç başlamıştır. Bununla birlikte dönemin sanatsal etkinliklerde sarı tehlikenin, kırmızı tehlikenin abartılı bir metaforu olarak kullanıldığı da belirtilmelidir.

IV. Witkiewicz'in felsefi anlayışının özgünlüğü

Genç Polonya yazarları yapıtlarına sıklıkla insanları mutlu ve eşit kılan kusursuz bir bütünlük yaratmak amacıyla tek biçim olma düşüncesini işlemişlerdir. Witkacy, totaliter rejimlerin doğmasına neden olan Bolşevik Devrimi ve Birinci Dünya Savaşını yaşamış bir birey olarak insanlığın kendisini bekleyen bir felaketin eşiğinde olduğuna inanmaktaydı. Witkiewicz kuşkusuz bu konudaki kaygılarında yalnız değildi. Sanatçının insanlığın karanlık geleceğine ilişkin düşüncelerini öne sürdüğü İki Dünya Savaşı arası dönemde Avrupa'nın genelinde "felaketçilik akımı" (katastrofizm) yayılmaya başlamıştı. Marian Zdziechowski ve Jan Korwin Kochanowski Polonya'da felaketçilik akımının başlıca temsilcileri arasında yer almaktaydı.

Witkiewicz teatral düşünce sistemini de oldukça özgün bir bakış açısı doğrultusunda oluşturmuştur. Witkacy'ye göre tiyatronun kuramsal altyapısı gerçekleri anlatmalıdır. Tiyatroda gülmece tutkusu ve yaşama sevincinin artırılması eğilimi baskındı. Oysaki Witkiewicz tiyatro alanında da arı biçim kuramının uygulanmasından yanaydı. Oyunların yapısı kurgusal mantık zincirinden arındırılmış olmalıdır. Oyun yazarı düşüncelerini neden sonuç ilişkisini bir yana bırakarak özgür bir deformasyon tarzında ifade edebilmelidir. Yazarın düşüncelerine düzen verecek olan yalnızca izleyiciler olmalıdır. Kuşkusuz bunun sonucunda birbirinden farklı ve özgün nitelikte yepyeni düzenler oluşabilecektir. Sanatın amacı da bu olmalıdır. "Witkacy ustaya göre teatral bir gösteri bir delinin beyninin sergilenmesi gibi olmalıdır." (Floryńska, 2004). Yani bireyin yaşamı anlamlandırma ve algılama biçimi bir bütün olarak ortaya konulmalıdır. Böylece izleyicilerden her biri ona yeni biçimini verebilecektir. "Bay Price, ya da Tropikal Çılgınlık" (Mr. Price, czyli Bzik Tropikalny,1920), "Su Tavuğu", (Kurka Wodna,1921), "Yeni Kurtuluş", (Nowy Wyzwolenie, 1920), "Anonim Yapıt" (Bezimienne Działo, 1921), ve "Kunduracılar" (Szewcy, 1931-1934) sanatçının en önemli tiyatro oyunları arasında bulunmaktadır.

Witkiewicz aynı zamanda roman yazarı kimliğiyle öne çıkmış olsa da, romanı bir sanat dalı olarak tanımlamamıştır. Witkacy romanı içerisine her türlü şeyin tıkılabileceği bir çuvala benzetmiştir. (Floryńska, 2004). Yazarın düzensiz bir

şekilde konudan konuya atlayarak romana kendi görüşlerini aktarabileceğini, kurgusal karakterleri aracılığı ile düşüncelerini yansıtabileceğini, tartışmalar oluşturabileceğini, güncel olguları karikatürize edebileceğini öne sürmüştür. Düzensizlik eğilimi Witkiewicz'in yapıtlarına hiciv sanatı eşliğinde yansımıştır. Sanatçının yapıtlarında yer alan psikolojik çözümleme girişimlerinin temelinde siyasal grotesk vardır. Siyasi taşlamalar Polonya edebiyatında Genç Polonya Döneminin yazarlarından itibaren başvurulan bir yöntem olmuştur. Witkacy de Genç Polonya döneminin yazarlarına benzer olarak düşüncelerinde ve konuyu ele alış biçiminde son derece trajik bir tarz benimsemiştir. Ancak Witkacy'nın yapıtlarında yer alan trajik duruş grotesk sanatı ile beslenmiştir. Witkiewicz kahramanlarını Avrupa kültürünün etkisiyle yozlaşmış, metafizik duygularla yaşamaya, yaşamı bu şekilde algılamaya eğilimli kişiler olarak kurgulamıştır. Witkiewicz'in karakterleri varoluşun anlamını oldukça uç noktalarda bulmuş tuhaf kişilerdir. Bu duruşlarının bedelini cinsel sapkınlık, narkotik bağımlılığı ve kültürel yozlaşmaya olan eğilimleriyle ödemişlerdir. "Doyumsuzluk" (Nienasycenie, 1930), "Jedyne Wyjście" (Tek Çıkış) ve "Sonbahara Veda" (Pożegnania Jesieni, 1927) sanatçının en önemli romanları arasında yer almaktadır.

Witkiewicz'in profesyonel bir düşünür olmadığı belirtilmelidir. Felsefe alanında akademik bir eğitim almamıştır. Ancak sanat anlayışı ve eleştirel düşünce tarzı felsefi bakışı doğrultusunda biçimlenmiştir. Yapıtlarında öncelikle gelecekte dünyaya yaratıcılık yeteneğinden yoksun bireylerden oluşan makineleşmiş insan topluluklarının egemen olacağına ilişkin kaygısını dile getirmiştir. Kültürel gelişim ise metafizik duyguları ve varoluşun sırrını yaşamaya yetenekli seçkin bireyler sayesinde gelişebilecektir. Witkiewicz dinin, felsefinin ve sanatsal değerlerin toplumsal gereksinimleri karşılamak adına yok olmaya mahkûm olduğuna inanmaktaydı. Tarihsel ve kültürel gelişim sürecinin insanlığı özellikle de sanatçının kendisi için vazgeçilmez bir değer olan metafizik deneyimden yoksun bırakacağını düşünüyordu. Bütün bunlar insanlık için manevi değerlerini ve onurunu bir yana bırakarak mutlak tekdüzeliğe teslim olmak anlamı taşımaktaydı. Kısacası sanatçı yapıtlarında kültürel yozlaşma ve yabancılaşmanın yansımalarını gün ışığına çıkarmak istemiştir.

KAYNAKÇA

Floryńska-Lalewicz Halina, Nisan 2004; Mokrzycka- Pokora Monika, Mart 2004-Kossowska Irena, Aralık 2001, Stanisław Ignacy Witkiewicz (Witkacy), www.culture.pl, 12.01.2013.

Kaniewska Bogumiła, Legeżyńska Anna, Śliwiński Piotr, Literatura Polska XX. wieku, Wydawnictwo Poznańskie, Poznań, 2005.

Kwiatkowski, Jerzy, Dwudziestolecie Między Wojenne, Varşova, Wydawnictwo Naukowe PWN, 2003.

Nasiłowska, Anna, Trzydziestolecie 1914-1944, Varşova, Wydawnictwo Naukowe PWN, 2008.

Miłosława Bulowska, Schielman, "Stanisław Ignacy Witkiewicz" www.literat.ug.edu.pl, 12.01.2013.

Suchodolski Bogdan, Dzieje kultury polskiej, Wydawnictwo Interpress, Varşova, 1986.